

SELAHATTİN YAZICIOĞLU

(1921-2002)

“Bilimi sahaya taşıdı, yaşadığı coğrafyanın sağlığına adadı.”

Selahattin Yazıcıoğlu, 14 Nisan 1921’de Diyarbakır’ın İskenderpaşa Mahallesi’nde dünyaya geldi. Kâtipzade Mustafa Şevki Bey ile Mahide Hanım’ın dört çocuğunun en küçüğüydü. Henüz bir yaşına varmadan babasını veremden, 13 yaşındayken ağabeyi Rıza’yı dizanteri salgınında kaybetti. Çocukluğunda tanık olduğu bu iki büyük kayıp, belki de yıllar sonra hekimliği seçmesinde ve yaşamını göğüs hastalıklarıyla mücadelele adanmasında etkili oldu.

Maddi güçlükler içinde büyüdü. Annesi Mahide Hanım’ın büyük fedakârlıklarıyla eğitimi sürdürmek üzere İstanbul’a gitti ve 1945 yılında İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesinden mezun oldu. Meslek yaşamının ilk yıllarında Diyarbakır, Adana, Malatya ve Mersin’de belediye ve sıtma savaşı tabibi olarak görev yaptı. İzmir Göğüs Hastalıkları Hastanesinde tamamladığı uzmanlık eğitiminin ardından 1956 yılında Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz Uzmanı oldu.

Yıllar sonra doğduğu kente döndü. 1963 yılında Diyarbakır Göğüs Hastalıkları Hastanesi başhekimliğine atandı. 1969’da Diyarbakır Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz Kürsüsünde göreve başladı. Aynı zamanda hastanenin başhekimliğini yürüten Yazıcıoğlu, 1970 yılında bölüme ilk asistanların alınmasını sağlayarak Diyarbakır’da göğüs hastalıkları uzmanlık eğitiminin başlamasına öncülük etti. 1974’te doçent, 1979’da profesör oldu.

Onu bilim dünyasında tanınır kılan çalışma, Diyarbakır yöresinde sık görülen ve halk arasında “Çermik hastalığı” olarak bilinen plevra kalsifikasyonlarının nedenini araştırmasıyla başladı.

Yazıcıoğlu, 1973 yılında gezici röntgen cihazıyla başta Çermik olmak üzere bölgedeki yerleşimleri dolaştı ve 22.239 kişinin mikrofilm taramasını gerçekleştirdi. Böylece hastalığın coğrafi dağılımını ortaya koydu. Belirlenen 64 hastayı Diyarbakır Göğüs Hastalıkları Hastanesine getirerek klinik, radyolojik ve laboratuvar incelemelerinden geçirdi; tüberküloz ve histoplazmoz başta olmak üzere plevral kalsifikasyona yol açabilecek diğer hastalıkları araştırdı.

Bölgede asbestle ilişkili herhangi bir sanayi kuruluşunun bulunmaması, hastalığın kaynağını açıklamayı güçleştiriyordu. Yazıcıoğlu bunun üzerine insanların yaşadığı çevreye yöneldi. Çermik, Çüngüş ve Ergani çevresindeki köylere defalarca giderek toprağı, suyu, gıdaları, evlerin yapısını ve bölge halkının günlük yaşam alışkanlıklarını inceledi.

Çermik’te “ak siva” adıyla satılan beyaz toprağın evlerin siva ve badanasında kullanıldığını öğrendi. Bu toprağın hastalığın kaynağı olabileceğini düşünerek aldığı örnekleri ulusal ve uluslararası laboratuvarlarda inceletti ve toprağın asbest lifleri içerdiğini gösterdi.

SELAHATTİN YAZICIOĞLU

Böylece asbestin yalnızca fabrikalarda ve madenlerde çalışanlar için bir meslek hastalığı etkeni olmadığını; asbest içeren toprağın evlerde kullanılması nedeniyle kadınların, çocukların ve herhangi bir mesleki maruziyeti bulunmayan köylülerin de yaşam boyu risk altında olduğunu ortaya koydu. Türkiye’de çevresel ve ev içi asbest maruziyeti ile plevral hastalıklar arasındaki ilişkiyi sistematik biçimde gösteren bu öncü çalışma, çevresel asbest maruziyetinin uluslararası bilim dünyasında tanınmasına önemli katkı sağladı.

Araştırması, 1974 yılında kabul edilen “Çermik ve Civarında Sık Görülen Plevra Kalsifikasyonlarının Etiyopatogenezi Üzerinde Araştırma” başlıklı doçentlik tezine temel oluşturdu. Bulguları 1976 yılında Chest dergisinde “Pleural Calcification Associated with Exposure to Chrysotile Asbestos in Southeast Turkey” başlığıyla yayımlandı.

Yazıcıoğlu daha sonra çalışmalarını genişleterek asbestli toprağın kullanıldığı bölgelerde plevral kalsifikasyonların yanı sıra malign plevral mezotelyoma ve bronş kanserlerinin daha sık görüldüğünü ortaya koydu. Tremolit içeren tozla bu hastalıklar arasındaki ilişkiyi gösteren araştırması 1980 yılında Thorax dergisinde yayımlandı. Çalışmaları, Güneydoğu Anadolu’daki riskli yerleşimlerin belirlenmesine ve sonraki kuşakların yürüttüğü çevresel asbest araştırmalarına temel oluşturdu.

Silvan köylerindeki mağaralarda değirmen taşı yontan işçilerde görülen silikozisi araştırdığı çalışması da mesleki ve çevresel akciğer hastalıkları alanına önemli katkı sundu.

Selahattin Yazıcıoğlu yalnızca hastalığı tanımlayan değil, nedenini insanların yaşadığı yerde arayan ve bilimsel bilgisini toplum sağlığını korumak için kullanan bir hekimdi. Diyarbakır Verem Savaş Derneğinin kurucuları arasında yer aldı ve 21 yıl boyunca yönetim kurulu başkanlığını yürüttü. Verem savaşı alanındaki hizmetleri nedeniyle Türkiye Ulusal Verem Savaş Derneği Gümüş Şeref Madalyası ile ödüllendirildi.

Dicle Üniversitesinin kuruluşuna emek veren isimlerden biri oldu ve 1980 yılında üniversitenin rektörlüğüne seçildi. Akademik yaşamı boyunca çok sayıda hekimin yetişmesine katkı sundu. Çevresel asbest maruziyetine ilişkin çalışmalarıyla 1980 yılında Sedat Simavi Sağlık Bilimleri Ödülü’nü, 1997 yılında ise Türkiye Ekopatoloji Ödülü’nü aldı.

Diyarbakır halkının “Doktor Amca” olarak hatırladığı Selahattin Yazıcıoğlu, hastalarını yalnızca hastane duvarları içinde değil, gerektiğinde evlerinde de ziyaret eden, merhametli ve toplumuna yakın bir hekimdi. Rektörlüğü döneminde üniversitenin akademik gelişiminin yanı sıra kampüsün ağaçlandırılmasına ve yaşanabilir bir üniversite ortamının kurulmasına da öncülük etti.

Prof. Dr. Selahattin Yazıcıoğlu, 1 Nisan 2002’de doğduğu ve yaşamını hizmetine adadığı Diyarbakır’da hayata veda etti.

Geride bilimsel çalışmalarını, bir üniversitenin kuruluşundaki emeğini, yetiştirdiği hekimleri ve memleketine adanmış bir ömrü bıraktı.

Henüz bir yaşına varmadan babasını veremden kaybeden o çocuk, yıllar sonra yalnızca göğüs hastalıkları hekimi olmadı; yaşadığı coğrafyanın izini süren araştırmalarıyla Diyarbakır’dan dünya tıp literatürüne uzanan öncü bir bilim insanı oldu.